

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Meditationum evangelicarum volumen tripartitum

Creidius, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Dominica palmarum

[urn:nbn:de:bsz:31-122776](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-122776)

Ostendit autem Christus hoc ipso, quid ad vitam inculpatam requiratur, nempe Dei agnitio, & sermonis ejus custoditio hanc bigam virtutum spontè sequitur vita æterna, Joh. 17. v. 3.

De Secundo.

Supereft disputationis Catastrophe, quæ tribus membris absolvitur, ut sunt

1. *Intentata lapidatio.* Quia enim sermo Christi, quo Abrahamo le priorem asseverabat, ipsis erat intolerabilis & tamen simul etiam irrefutabilis, ideo furor ipsis arma ministrat, lapidibus explorare conantur, quem argumentis refutare non possunt.

Et hæc nota est Ecclesiæ malignantium, quæ spiritu mendacii & homicidii regitur, & ex officina carnificis argumenta petit, quando argumentis Scripturæ destituitur. Non igitur offendamur, si adversus nos etiam lapides tollant adversarii, sed cogitemus, hanc esse notam ovicularum Domini, ut mittantur in medium luporum, Matth. 10. v. 16. & æstimentur sicut oves occisionis,

Rom. 8. vers. 36. Psal. 44. vers. 23. merces autem nostra in cælis copiosa erit, Matth. 5. v. 11. 12.

2. *Christi occultatio,* quæ certè majestatis suæ illustre specimen edidit, per opera confirmans quod dixerat, se ante Abraham esse, ut Chrysostomus ait, nam per medios hostes transit, & ita furorem ipsorum quasi eludit, ut apertis oculis ipsum non amplius videant.

Sic Deus adhuc hodie suos quandoque abscondit, & furori hostium subducit, Psal. 31. vers. 21. probat hoc exemplum Elisæi, 2. Reg. 6. v. 18. Jeremiæ, c. 36. v. 19. Athanasii, & aliorum. Ergò ad ipsum confugiamus in omnibus necessitatibus, manus ipsius nondum abbreviata est, Ef. 50. vers. 2. Sed novit pios de tentatione eripere, 2. Pet. 2. v. 9.

3. *Templi declinatio.* Hæc pœna est, quæ contemptum Christi sequitur. Nam Ecclesiam habet ambulatoriam, & si alicubi lapidibus peccatorum expellitur, aliò commigrat, 2. Thess. 2. v. 10. seqq.

Dominica Palmarum.

Evangel. Matth. 21. vers. 1. 9.

Melchisedecum fuisse typum Christi, testatur Pl. 110. vers. 4. & hoc præter alias causas etiam idè, quia fuit simul Rex & Sacerdos, sine Patre, sine Matre, sine genere, nec initium dierum habens neque finem, Ebr. 7. v. 3. Habuit sine dubio Melchisedeck ut verus homo patrem, matrem, familiam, initium & finem vitæ, neque enim cælo delapsus aut ex nihilo factus, vel ab æterno extitisse & adhuc hodie super-

esse putandus est, ut quidem Melchisedecianis somniarunt, sed Scriptura non commemorat, ut hoc typo Christum Pontificem maximum verè talem nobis præfiguraret, qui ἀπάρως est juxta humanitatem, ἀμύρωσ juxta divinitatem, & respectivè pro naturarum diversitate nec principium dierum nec finem vitæ habuisse dicitur. Et sicut Melchisedeck erat Rex simul & Sacerdos: Ita Christus duplici hoc munere pro nobis fungitur.

Id jure primogenituræ etiam obtinet. Nam primogeniti in V. T. primi erant in sacrificio, & primi in regno, Genes. 49, v. 3. Talis est Christus à Patre, Col. 1. v. 15. & à Matre, Luc. 2. v. 7. Hinc solennem suum Hierosolymis ingressum ut Rex simul & Sacerdos noster celebrare voluit. Dominica I. Adventus vidimus ingressum Christi regalem jam videbimus Deo volente ingressum ipsius Pontificalem, quia hoc tempore de passione in Ecclesia, unde tota hæc septimana, septimana passionis, vulgò *die Marterwochen* / appellatur, quam à Dominica Palmarum ordimur, & hæc à palmis nomen habet, quas in hoc ingressu populus ipsi prætulit.

Prælecta pericope duas habet partes, quarum

Prior continet *ingressum Christi sacerdotalem.*

Posterior *applausum populi festivalem.*

J. J.

EXEGETIS.

Egredimini & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate suo, quo coronavit ipsum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus, inquit Salomo Cantic. 3. vers. 11. Liceat mihi dilecti, vos etiam ita alloqui. Ingreditur hodie cœlestis Salomo Hierosolymas, ubi non verca pessima Judaica synagoga coronâ spinæam capiti ipsius imponit. Hæc est dies desponsationis, quâ sponsus ille sanguinis Ecclesiam redemit, Actor. 20. v. 28. & æterno vinculo sibi copulavit, Os. 2. vers. 19. quod spontè fecit in lætitia cordis, ut ipse testatur Psalm. 40. v. 9. & Luc. 22. v. 15. Hoc ex præfenti Evangelio considerat hodie Sancta mater Ecclesia. Proinde egredimini filiæ

Sion, & videte Regem Salomonem, quomodo in diademate spinæo ut Pontifex & Sacerdos noster inceserit. Docet hoc

1. *Temporis nota.* Nam eo ipso die ingressum suum instituit, quo olim juxta mandatum Dei agnus paschalis ex grege seligebatur, videlicet die decimo mensis primi, & mactabatur postea die 14. circa vesperam, Exod. 12. vers. 3. 6. Jam verò Christus est verus agnus Dei, Johan. 1. v. 29. & pascha nostrum, 1. Cor. 5. v. 7. Proinde ut ostenderet, figuram illam agni paschalis in se impletam esse illo ipso die, quo olim paschales agni de grege separabantur, peculiare quid orditur, & non consueto hæcenus more, sed singulari cum pompa urbem ingreditur, quia tempus aderat, quo tanquam victima patri suo in odorem suavitatis se offerre debebat, Ephes. 5. v. 2.

2. *Ingressus porta.* Veniebat Bethania ad montem Oliveti, & si recta via progredi voluisset, ad portam arcis Sionæ devenisset, ubi Reges habitare solebant, sed deflectit à via ordinaria, & pergit ad portam ovium, *zum Schaff-Thor* / quæ sic dicebatur, quia pascebantur ante eam oves agnopaschali & sacrificiis destinatæ, vel quia per eam oves immolandæ ad templum ducebantur.

Hoc ipso Christus indicare voluit, se esse verum & unicum N. T. Sacerdotem, qui non per sanguinem taurorum & hircorum, sed per proprium sanguinem suum sacrificium perficere velit, cujus typus fuerunt omnes agni, per hanc portam ad sacrificia ducti, sicut etiam paulò post in historia passionis à monte Oliveti per torrentem Kidron eadem hæc portâ introductus est ad summum Sacerdotem Caipham, cui incumbebat, ratione officii agnos immolandos

dos vel etiam in paschate mactandos explorare an qualitatibus in lege præscriptis præditi sint, Exod. 12. vers. 1. 5. Levit. 22. v. 19. seqq.

3. *Urbs congrua.* Nam prohibitum erat in V. T. ne uspiam, præterquam Hierosolymis sacrificia offerrentur, Deuter. 16. v. 5. proinde Hierosolymas ingreditur Salvator, quia offerre volebat sacrificium propitiatorium pro peccatis totius mundi, 1. Joh. 2. vers. 1. Deinde congruum erat, ut Hierosolymis moreretur, quia erat Prophetarum maximus, Deuter. 18. vers. 18. quos non contingit perire extra Jerusalem, Luc. 13. vers. 33. Tandem idem quoque factum est, quia Hierosolyma erat celeberrima totius Orientis Metropolis, & umbilicus quasi universi mundi, ut ab Egesippo describitur, unde fructus passionis Christi, salus nimirum æterna ad omnes omnino homines emanare potuit, sicut etiam Hierosolymis Concionem Evangelii exorsi sunt Apostoli, & exinde per totum mundum divulgantur, juxta præceptum Christi Luc. 24. vers. 47.

4. *Templi cura.* Nam statim ad templum properat, & post heroicam reformationem ibi docet per integrum diem, quo ostendit, se esse Sacerdotem illum magnum super domum Dei, Ebr. 10. v. 21. quem Pater cælestis nobis audiendum proposuit, Matth. 3. vers. 17. & simul etiam complevit, quod Haggæus de templo secundo prædixit, Hag. 2. v. 8. 10.

5. *Zacharia Prophetia,* quam allegat Evangelista vers. 4. Cum enim Christum nominasset Regem, & ejus ingressum descripsisset, mox subjungit: Tu autem in sanguine testamenti tui emitis vinctos de lacu, in quo non est aqua, q. d. Messias hunc in-

gressum suum non solum ut Rex, sed etiam ut Sacerdos celebrabit, & effundet sanguinem suum, qui est sanguis Testamenti in ara Crucis, ut liberet genus humanum ex infernali captivitate.

Officia Sacerdotum erant I. docere, Mal. 2. v. 7. II. Sacrificare, Ebr. 5. v. 1. III. Orare, 1. Sam. 12. vers. 23. IV. Benedicere, Num. 6. v. 23. seqq. Hæc omnia Christus, implevit in diebus carnis suæ, Johan. 1. v. 18. Eph. 5. v. 2. Esa. 53. v. 12. Ebr. 5. v. 7. Marc. 10. v. 16. Luc. 24. v. 50. imò æternus sacerdos est, Ps. 110. vers. 4. & quamvis in propria persona non amplius doceat, tamen dat Ecclesiæ suæ Pastores & Doctores, Eph. 4. vers. 11. quamvis seipsum non amplius offerat, tamen virtus sacrificii ejus adhuc durat, Ebr. 10. v. 14. est adhuc ad dextram Patris & interpellat pro nobis, Rom. 8. v. 34. & participes nos facit cælestis benedictionis, Matth. 15. v. 34. 1. Pet. 3. v. 9.

De Secundo.

Restat ut videamus etiam *applausum populi festivalem.* Nam postquam Christus a sina vectus Hierosolymas ingreditur, non quidem magnates Romani Imperatoris, vel Hierosolymitani Pontificis ipsum comitantur, sed pueri & puellæ cū miscella plebe, paucisq; discipulis, qui excipiunt ipsum,

1. *Liberaliter,* dum vestes Christo substernunt, & eo ipso nos hortantur, ut cum dispendio rerum privatarum publicæ Ecclesiæ bonum juvare & promovere studeamus, & pro sua quisq; parte operam demus, ut fidelis Ecclesiæ ministri necessariam sustentationem habere possint. Nam ministerium verbi & Sacramentorum est quasi vehiculum ingredientis ad nos Christi. Proinde libenter contribuamus de facultatibus

nostris, ut rotæ vehiculi istius propellantur, & ministros Ecclesia habeat idoneos, qui nos pascant in scientia & doctrina ad vitam æternam. Quicquid hac ratione in cultum divinum impenditur, id sub spe largissimæ retributionis in fœnus Domino elocatur, sicut scriptum est Proverb. 3. vers. 9. Gal. 6. vers. 10.

2. *Regaliter.* Nam palmas præcidunt ex arboribus, quæ signum sunt victoriæ, ut videre est 1. Macc. 13. v. 51. 2. Macc. 10. v. 7. Hoc ipso agnoscunt Christum triumphatorem & principem pacis, qui passione & morte suâ omnes hostes nostros debellare & superare debebat.

Sequitur vos mei, & Christo ad exemplum huius plebeculæ offerre palmam fidei,

quæ mundum vincit, 1. Joh. 5. v. 4. & agnoscite ipsum non solum pro vero pacis Principe, qui iram Patris placavit, & æternam pacem restauravit, Es. 9. v. 6.

Palma non cedit oneri, sed quo magis premitur, eò magis assurgit: Ita nos quoque quando pressuram habemus in mundo, Joh. 16. v. 33. animo non frangamur sed gloriemur de afflictionibus, Rom. 5. v. 3.

3. *Hilariter.* Nam lætum Osianna Christo, publicè accinunt, & nil curant Pontifices. Ita confiteamur Christum coram mundo, ut confiteatur nos coram Patre cœlesti, Matth. 10. v. 32. Nam unanimis confessio, & celebratio nominis divini iuge Deo sacrificium & proprius veri Christiani character est, Ebr. 13. v. 15.

Feria I. Paschatos.

Evang. Marc. 16. vers. 1. 8.

CUM Simson in oppido Gaza à Philistæis captivus detineretur, surrexit mediâ nocte, & ambas portæ fores cum postibus suis apprehendit, impositasque humeris portavit ad verticem montis qui respicit Hebron, Judic. 16. v. 3.

Simson fuit typus Christi, Simson enim idem est quod vir solis, ein Sonnenmann/ & ita convenit cum Christo, qui est sol Justitiæ, Mal. 4. vers. 2. videbatur etiam ante biduum captivatus à morte & inferno, dum in cruce penderet, & postea in carcerem sepulchri detruderetur, sed hodie surrexit perruptis & destructis inferorum portis, & captivam duxit captivitatem, Ephes. 4. vers. 8. Psal. 68. v. 19. quin & nos eduxit simul de lacu in quo non est aqua, Zachar. 9. v. 11.

Hoc beneficium majus est, quàm educio Israelitarum ex servitute Ægyptiaca, Quemadmodum igitur liberationis huius Ægyptiacæ annua & solennis in populo Israelitico celebrabatur memoria, Exod. 12. v. 25. ita beneficium à Christo nobis exhibitum multò magis recolere debemus, quo sine solennitas præsentis festi à majoribus nostris instituta est.

Nos absq; ulteriori verborum circuitu prælectam Evangelii pericopen ad manus sumemus, quâ prima de Christo à mortuis resuscitato Concio describitur, & videbimus

I. *Devotionem muliercularum laudabilem.*

II. *Concionem Angeli memorabilem.*

J. J.

EX.

EXEGESIS.

Cum Abraham vicisset Regem Chodor-laomor, exivit Melchisedeck & benedixit ei, Gen. 14. v. 18. Hodie vicit semen Abrahamæ, æquum igitur est, ut egrediamur ipsi in occursum, & gratulabundi accinamus ex Ps. 95. v. 1. Venite jubilemus Domino, jubilemus petrae salutis nostræ. Exemplo suo prælucent nobis mulierculæ, quæ suâ devotione nos admonent, quomodo pascha nostrum cum sancta solennitate & pia resuscitati Christi memoria celebrare possimus & debeamus.

Requiritur igitur

I. *Sabbathi observatio*, quæ mulierculis hinc tam religiosa fuit, ut quamvis constituisent ex pia affectione Dominum Jesum in sepulchro more Hebræorum inungere, non tamen prius illud faciant, quàm Sabbathum præterit, quod Judæi septimo die hebdomadis juxta legem celebrare solebant, Exod. 20. v. 10.

Sabbathum quietem denotat. Quia igitur Deus præsens festum ordinavit, & præ aliis diebus sanctificavit, quiescere debemus

1. *Ab operibus*, ut soli Deo vacent corpora nostra, tanquam hostia acceptabilis, Rom. 12. v. 1.

2. *A sceleribus*. Solent pleriq; festis diebus comorations, comestiones, lusus & alia id genus exercitia diabolica instituire, quib; a templo abstrahuntur, & in abyssum præcipitantur infernalem, ubi nulla quies erit damnatis in æternum, Apoc. 14. v. 11. Proinde expurgandum est vetus peccatorum fermentum, ut epulemur pascha nostrum, non in fermento malitiæ & nequitia, sed in azymis sinceritatis & veritatis, I. Cor. 5. v. 6. 7.

II. *Unguenti preparatio*. Volebant mulierculæ corpus Dominicum in sepulchro ungere, & à corruptione præservare, hinc pretiosa sibi comparant aromata, ex quibus unguentum conficiunt. Sed errant miseræ. Corpus enim Domini, quod propter inhabitantem *ἀδύο* corruptionem non debebat videre, Psal. 16. v. 10. tali unctio non indigebat, inde etiam surrexerat antequam ad sepulchrum venirent. Spirituali igitur modo ipsum ungamus

1. *Unguento poenitentia*, sicut peccatrix illa Luc. 7. v. 37. 38. lachrymis suis Christo pedes lavit & crinibus capitis deterfit. Hoc unguentum ipsi gratum est, Luc. 15. v. 10.

2. *Unguento beneficentia*, in membris suis, & panem frangamus esurienti, hoc est compati super contritione Josephi, quod qui non faciunt, abominatio sunt coram Domino, Amos 6. v. 6.

III. *Sepulchri visitatio*, non passibus corporeis, ut olim in Papatu corporatibus istiusmodi peregrinationibus ad sanctum sepulchrum plus nimio tributum est, sed affectu devotæ mentis, ut mysteria & fructus resurrectionis Dominicæ expendamus, quæ se verum Dei filium, victorem mortis & vitæ ducem comprobavit, Act. 3. v. 15. Visitacionem illam suscipiunt mulierculæ

1. *Summo diluculo*, quod & nobis imitandum est. Si enim hæ mulierculæ dilexerunt Christum, quem putabant mortuum, quanto magis nos decebit, ut diligamus eum, quem scimus vivere, & summo diluculo ad piam huius mysterii meditationem & Christi resuscitati glorificationem surgamus, ingeminantes cum Davide Psal. 5. v. 4. 57. v. 9. 108. v. 2. 3. nam vigilantibus mulieribus, & summo manè ad sepulchrum abqueantibus nunciatur Christi resurrectio. Vigilemus & nos

Vid. Millon
Ludov. Jos. 2
Off. 95. 14
Bib. 1. 11. 11
N. T. P. 40.

& nos spiritu nostro in præcordiis nostris, Ef. 2.6. v.9. ut eum inveniamus, Prov. 8. v.17.

2. *Amicabili colloquio*, cujus materia duplex.

1. *Gravamen*. Nam inter eundem recordantur lapidis, quo Josephus & Nicodemus ostium monumenti occluserant, & quis, inquit, revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti? Talis nos quoque suo modo lapis gravat sub cruce, qui sæpe impedit, ut Christum invenire non possimus, unde oritur quæstio, quis devolvat nobis lapidem ab ostio monumenti? quis liberabit me de corpore mortis huius? Rom. 7. v.24. quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam, Pl. 55. v.7. nam magna & multa est justis tribulatio, Pl. 34. v.20.

2. *Levamen*. Nam suspicientes vident lapidem esse revolutum. Ita suis fidelibus ἀπὸ μηχανῆς quandoque auxilium mittit Deus Pater cælestis, & propterea adjutor in opportunitate dicitur, Psalm. 9. vers. 10. Sepulchra nostra sunt clausa ingenti saxo, quo minus ex illis ad vitam progredi possimus, hoc est, lex Dei in tabulis lapideis descripta propter peccatum nos accusat, & morti captivos tradit, sed Christus gloriosa resurrectione suâ lapidem revolvit, non solum à suo, sed etiam à nostro sepulchro, & hanc gratiam nobis promeruit, ut è sepulchris nostris ad vitam æternam resurgere possimus, 1. Cor. 15. v.22.

De Secundo.

Sequitur *Angeli Concio*, cujus hic describitur

I. *Scopus*, qui est

I. *Consolatorius*, si spectemus

1. *Angeli formam*, viderunt enim sepulchrum ingressæ

1. *Adolescentem*. Hoc indicatum est, quod in futura resurrectione, quam Christus nobis acquisivit, juvenus nostra renovabitur ut aquilæ, & nemo ibi amplius senescet, semper erimus sani vegetique juvenes, germinabimus & florebitur instar palmæ, Psal. 92. v.15.

2. *Sedentem*. Cum Christus nasceretur, in aëre sese librabat cælestis præco natiuitatis Luc. 2. v.13. Sed jam sedet regnantem indicans, qui in natiuitate stando bellaturum significabat, ut habet glossa ordinaria in hunc locum.

3. *Splendentem*. Nam stolâ candidâ amictus erat, quam Lucas c. 24. vers. 4. ab adjuncta fulguratione, & Matthæus c. 28. v.3. à comparatione nivis exaggerat. In passione Christi sol obtenebrescebat, & pullum quasi amictum induebat propter obitum Creatoris & fratris sui, Mal. 4. vers. 2. nunc verò in resurrectione vestes Angeli candidas assumunt, creatori suo de victoria, & nobis de stola justitiæ per Christum restauratâ congratulantes, Dan. 9. v.24.

2. *Exordii normam*. Quia enim expavescebant mulierculæ ob aspectum Angeli, mox alloquitur ipsos. Nolite expavescere, cur trepidatis, vult dicere, non ad terrendum sed ad exhilarandum veni. Bonum affero nuncium exultate boni, dolor & timor exulet omnis.

Videte dilecti. Fructus resurrectionis Christi est expulsio timoris. Non est ut metuatis Diabolum, Christus exarmavit ipsum, Luc. 11. v.22. vel chirographum peccati, delerum est sanguine Christi, Col. 2. v.14. vel mortem, excoriata est morte Salvatoris, 1. Cor. 15. v.55. quâ vitam & ἀφθαρσίαν nobis retulit, 2. Tim. 1. v.10.

II. *Informatorius*. Nam Jesum quæritis Nazara-

Vid. Mallon
Evid. Inscr.
obf. 96.

Nazarenum, inquit, qui crucifixus est, surrexit & non est hic, ecce locum, ubi posuerunt ipsum. Quibus verbis indicat, se non hominem, sed Angelum Domini esse in hunc finem ablegatum, ut de resurrectione Christi ipsas informaret. Quando enim dicit: Surrexit, testatur

1. *Resurrectionis veritatem.* Deus quidem in V. T. per Sanctos Prophetas veritatem & certitudinem Dominicæ resurrectionis satis confirmaverat, Psalm. 16. v. 10. 110. vers. ult. Es. 53. v. 10. &c. Sed ut fides resurrectionis eò certior esset, Angelum de cælo mittit, qui testis est verax & fidelis, ex numero eorum, qui semper vident faciem Patris cælestis, Matth. 18. v. 10. nam articulo resurrectionis Christi cardo salutis nostræ vertitur, 1. Cor. 15. v. 14.

2. *Resurrectionis majestatem,* quæ in eo consistit, quod virtute propriâ resurrexit. Dicit quidem scriptura aliquoties Christum esse à patre cælesti resuscitatum, Roman. 6. v. 4. Ebr. 13. vers. 20. ut certi redderemur pro peccatorum nostrorum debitis per mortem Christi plenè satisfactum esse, aliàs sponsores nostrum ex sepulchri carcere non dimisisset, sed ne quis cogitet, Christum tam impotentem fuisse, ut non potuerit seipsum suscitare, ideò dicit Angelus, surrexit, virtute scilicet propriâ, Joh. 2. v. 19. 10. v. 17. 18. hinc est quod Paulus dicit, per resurrectionem ex mortuis Christum se potenter declarasse filium Dei, Rom. 1. v. 4.

3. *Redivivi corporis idenditatem,* quod idem qui in cruce mortuus, & postea per Josephum & Nicodemum sepultus est, hoc ipso corpore, quod in cruce pependerat, resurrexerit. Hoc docet Angelus, quando Christum crucifixum appellat, & locum mulierculis ostendit, ubi positus fuerat.

Hoc maximam nobis consolationem præbet. Quia enim corpore illo Christus resurrexit quod ex Maria assumpsit, & pro nobis in mortem tradidit, de Amore & benevolentia ipsius non est ut dubitemus. Nam in resurrectione & collocatione ad dextram Patris, imò in omnem aternitatem frater noster permanet, Joh. 20. v. 17.

III. *Exhortatorius.* Nam præcipit illis, ut hoc quod viderunt & audiverunt, annuncient discipulis ejus, & imprimis Petro, qui majori ob lapsum suum tristitia, quàm reliqui discipuli, percussus, majori etiam sollicitudine de morte Christi affligebatur, & proinde læto hoc nuncio præ aliis magis indigebat. Præceptum hoc illustrant promissione Christi, quâ præcessurum se discipulos in Galilæam antea receperat, Matth. 26. v. 32. Marc. 14. v. 28.

Apparet inde profundissima Christi longanimitas & misericordia, quâ dispersos discipulos & Petrum abnegatorem recipit. Hoc argumentum est infallibile, quod non velit mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat, Ezech. 33. v. 11. ubi enim exuperat delictum, ibi exuperat gratia, Rom. 5. v. 20.

II. *Effectus,* qui duplex,

1. *Refugium.* Nam abeuntes citò fugerunt à monumento propter stuporem & timorem qui illos invaserat.

Hæc est naturæ nostræ post lapsum infirmitas, ut, quia peccati & imperfectionis sibi conscia, divinum angelicumque conspectum fugiat, ut testatur exemplum Adam, Gen. 3. v. 8. Danielis, c. 10. v. 7. 8. 9. Johannis, Ap. 1. v. 17.

Studeamus igitur, ut hic cum timore & tremore salutem nostram operemur, Phil. 2. vers. 12. ne exhorrescamus olim, cum ante

tribunal Christi comparebimus, sed capita nostra attollamus, gaudentes, quod redemptio nostra appropinquet, Luc. 21. v. 28.

2. *Silentium*, quod præ timore nemini quicquam dixerunt, de rebus iis, quæ ad sepulchrum ipsis evenerant, nemini, videlicet, in via sibi occurrenti, quamdiu stupor & metus iste duravit. Mox enim dum rever-

tuntur Hierosolymas, Christus ipsis obviam venit, & omnem metum adimit, Matth. 28. v. 9. 10. Tunc omnia ista, quæ evenerant, undecim Apostolis, & cæteris discipulis omnibus pleno ore referent. Luc. 24. v. 9. Magnalia enim Dei non sunt reticenda, sed ubique prædicanda & latè divulganda, Tob. 12. v. 7.

Feria II. Paschatos.

Evangelium Luc. 24. v. 13. 35.

Legimus Gen. 44. & 45. de Josepho, quod fratres suos statim cognoverit, sed ipsi non cognoscebant ipsum. Primum quidem durius ad eos loquitur, tanquam ad alienos, sed tandem non potest se cohibere, & irruens in colla fratrum suorum, indicavit ipsis dicens: Ego sum Joseph frater vester, nolite pavere, atque ita fratrum tristitia in summam lætitiã mutata est.

Similem processum observavit Christus cœlestis ille Josephus in hodierno Evangelio. Fratres ejus, ut ipse nuncupat Apostolos, Matth. 28. v. 10. ab eo turpiter profugerant, Petrus insuper etiam ipsum abnegaverat, neque tamen Christus eos propterea repudiat, sed associat sese ipsis in via, principio quidem in forma peregrina, sicut Josephus, & stultitiã ipsorum increpat, postea tamen exarsit cor ejus, & non potuit ulterius se cohibere, sed manifestavit se, ut agnoscerent eum, non secus ac dixisset. Ego sum cœlestis Joseph, frater vester, nolite pavere, mortuus eram, & ecce vivo in secula seculorũ, & habeo claves mortis & inferni, Apoc. 1. vers. 18. quo pacto timor omnis evanuit, &

gaudio valde magno perfusi sunt discipuli, ut prælecta pericope satis superque testatur, cuius tres sunt partes, quarum

- I. Complectitur *discipulorum peregrinationem.*
- II. *Christi associationem.*
- III. *Resurrectionis manifestationem.*

II.

EXEGESIS.

Sicut solis ortum præcedit aurora sive diluculum: Sic apparitionem Christi præcessit angelica resurrectionis ejusdem manifestatio, quam heri consideravimus. Heri angelus de resurrectione Christi concionatus est, hodie Christus ipse apparet, & se redivivum discipulis exhibet. Heri mulieres discedebant à monumento cum aliquali gaudio, cui timor & dubitatio permixta erant. Hodie gaudent discipuli, & cor ipsorum ardet. Heri audivimus Angelum dicentem: Surrexit & non est hic. Hodie Christus ipse testatur, se non solum resurrexisse, sed & in gloriam suam intrasse. Ut ergò crescant resurrectionis mysteria: Ita quoque crescere

crescere debent paschalia nostra gaudia quorum incrementum promovebit hodiernum Evangelium, ubi considerata veniunt

1. *Viatorum numerus.* Nam duo ex illis inquit Evangelista, videlicet ex ordine 70. discipulorum, quorum mentio fit Luc. 10. v. 1. & alter Cleophas appellatur, qui fuit germanus Josephi, alterius autem nomen non exprimitur, ibant.

Erant hi discipuli in summo propter mortem Christi mœrore constituti, proinde ad relevandam tristitiam expatiantur bini, & solitudinem, quæ commune melancholicorum receptaculum est, quantum possunt, evitant. Hortantur nos suo exemplo, si tristitia & mœrore gravemur, quod solitudinem ante omnia vitare, & vel unum è multis eligere debemus, in cuius gremium secretum cordis angorem tutò effundere possimus. Amicus enim dulcis est propter consilium animæ, Prov. 27. v. 9. Væ autem soli, quis ipsum eriget? Eccl. 4. v. 10.

2. *Peregrinationis tempus,* quando factum sit, prima scilicet hebdomadis die, quæ apud nos propter resurrectionem dominicam Dominica dicitur, ut Theophylactus notat, sed à meridie circa vesperam, postquam cultus divinus jam peractus erat.

Si levandi animi gratiâ die dominicâ, vel etiam festis anniversariis parumper expatiari velis, ante omnia templum visita, & res sacras confice, verbum Dei audiendo, orando & psallendo, quæ vera sunt media recreandi animi, Psal. 19. v. 8. 9. exemplo Hannæ, 1. Sam. 1. v. 7. seqq. & viduæ illius octogenariæ, Luc. 2. v. 37.

3. *Terminus,* qui duplex

1. *à quo,* Hic est Civitas Hierosolyma, ubi diutius nolunt commorari, quia cives

ejus Christum interfecerant. Ita fugite Vos mei, commercia improborum, si amicitiam Christi fovete & conservare velitis. Nulla enim est societas justitiæ cum injustia, Christo cum Beliale, 2. Cor. 6. v. 15.

2. *Ad quem.* Nam in vicum abeunt, distantem ab Hierosolyma stadiis sexaginta, cui nomen Emaus. Emaus idem est quod arx firma. Talis est nomen Domini, quò tempore tribulationis confugere debemus, Prov. 18. v. 10.

4. *Dialogus.* Colloquuntur enim non de fabulis anilibus, sed de Jesu Nazareno, ejusque miserabili fato, quod superioribus diebus perpeffus erat Hierosolyms.

Ita non sufficit interesse publicis feriarum paschalium conventibus, & per preces & psalmodias hostiam laudis Deo sacrificare, sed & hoc nobis incumbit, ut domi & foris in quavis conversatione beneficia nobis præstita expendamus, & domesticis nostris commendemus, juxta admonitionem Pauli Col. 3. v. 16. 17. & ipsius Jehovah Deut. 6. v. 7.

Væ autem illis, qui feriis hisce paschalibus in popinas Emaunticas proximorum pagorum, villarum & vicorum catervatim deambulant, verbis otiosis, stultiloquiis & obscenitatibus se recreantes, quæ Christianos dedecent, Eph. 5. v. 4. si enim de quo vis verbo ἀέρω aliquando ratio cujus reddenda erit, videant quomodo excusent suam ἀνωτίαν, Matth. 12. v. 36.

De Secundo.

SEquitur pars altera, nimirum *Christi associatio.* Dum enim hisce de rebus alternatim sermones conferunt, ut vox græca ἐμιλῶν importat, ecce appropinquat Jesus, & comitem se adjungit, quo ipso ostendit, se

esse pastorem illum bonum & fidelem, qui relinquit oves in deserto pascentes, & quaerit oviculam errantem, ut ad gregem eam reducat, Luc. 15. v. 4.

Describitur autem hæc Christi associatio

1. *Juxta formam.* Non enim apparet ipsis in forma propria, sed tanquam viator, sicut antea Maria Magdalena in forma hortulani apparuerat, Joh. 20. v. 15.

Inde duplex oritur consolatio, quâ nos erigere possumus

1. *In rebus secundis.* Si enim partes officii nobis demandati pro virili exequimur, Dominum hunc præsentem habemus, pastores pastorem, præceptores præceptorem, viatores viatorem, &c. qui labores nostros ex alto secundabit & promovebit. Tentatus enim per omnia compati novit infirmitatibus nostris, & in quo passus est ipse, potest succurrere iis, qui tentantur, Ebr. 2. v. 18.

2. *In rebus adversis.* Si in forma peregrina sub cruce & calamitate nobis appareat, ne animum propterea despondeamus, sed certi sumus, ipsum in media tribulationum angustia nobis adesse, licet in parietis umbra, vel per cancellos intueatur nostrum certamen, sicut Antonio inter gravissimas Dæmonis vexationes præfens erat, juxta suavissimam consolationem, Ef. 41. v. 10. II.

2. *Juxta normam,* quomodo sese associaverit

1. *Coambulando.* Quanto per se lætabatur Tobias ob suum comitem, & tamen nesciebat ipsum esse angelum & legatum altissimi? Tob. 5. v. 5. Nos scimus, non angelum, sed ipsissimum Dei filium nobis comitem se adjungere velle, quis igitur non exulter? Nam filius non est solus, sed Patrem secum habet, Joh. 10. v. 38 & quoniam à Patre & filio pro-

cedit Sp. S. hinc ubi sunt illi, ibi simul est utriusque Spiritus, adeoque tota benedicta Trinitas. Ubi Dominus ibi simul ministri adsunt, nimirum sancti angeli, qui mandata ejus exequantur, Psal. 103. v. 20.

Si igitur vides hominem pium ambulare cum ipso Deum Patrem, qui non procul est ab unoquoque nostrum, quia in ipso sumus, vivimus & movemur, Act. 17. vers. 28. & Deum Filium, qui promisit se fore medium, ubi duo vel tres congregati fuerint, Math. 18. vers. 20. & Deum Sp. S. cujus templa sunt omnes fideles, 1. Cor. 3. vers. 16. cogita etiam omnes angelos, ipsum comitari, qui sunt ministratori Spiritus emissi propter eos, qui hæreditare debent vitam æternam, Ebr. 1. v. 14.

O ambulacrum pulcherrimum! O comitatum gloriosissimum! Si Deus pro nobis, quis contra hos? Rom. 8. v. 31.

2. Interrogando. Quam primum enim appropinquat, statim interrogat discipulos: Qui sunt hi sermones, quos confectis ad invicem ambulantes, & estis tristes?

Duo Christus quaerit in his verbis:

1. *De sermone familiari,* quem inter ambulandum commutabant. Ita notat adhuc quam accuratissime sermones & colloquia nostra, ubicunque vesamur, & aliquando rationem à nobis exigit. Proinde caveamus ne sermo corruptus egrediatur ex ore nostro, sed quæcunque vera, quæcunque pura, quæcunque honesta, justa & amabilia sunt, loquamur, Phil. 4. vers. 8. ne tristitia afficiamus Spiritum Sanctum, per quem obfignati sumus in diem redemptionis, Eph. 4. v. 29. 30.

2. *De angere singulari.* Novit enim tristitiam

tristitiam cordis, & gemitus nostri coram ipso non sunt absconditi, Ps. 38. v. 10. Quod pertinent dicta Scripturæ, Psal. 10. vers. 14. 58. vers. 12. Si igitur mœrori tuo consultum cupis, ad Christum te confer, & mitigationem supplica, non derelinquet te orphanum, Joh. 14. vers. 18. dolet enim super miseris Israel, Jud. 10. v. 16.

3. *Informando.* Postquam enim Cleophas aperit ipsi tam colloquii materiam, vers. 18. 19. quam tristitiæ scatebram, vers. 20. 21. 22. 23. 24. & eo ipso crassam suam ignorantiam prodit, prolixum Christus sermonem instituit, qui duabus partibus absolvitur.

1. *Est incredulitatis oburgatio*, vers. 25. stultos nominat ob mentis cecitatem, tardos ob cordis in credendo difficultatem.

Apparet inde non esse mirum aut novum, si in visibili Ecclesiæ cœtu inveniantur stulti & tardi corde ad credendum omnibus, quæ Propheta locuti sunt. Quando quidem Christus in sua schola tales etiam habuit, qui tamen, ut Doctor ille cum erudita lingua, Esa. 50. v. 4. non concionatus est, ut Scribæ & Pharisei, sed *ὡς ἐξουσίαν ἐχων*, Matth. 7. v. 29. qualiter non locutus est unquam ullus homo, Joh. 7. v. 46.

Stulti & tardi corde sunt

1. *Pertinaces*, qui concionibus pœnitentiæ nil quicquam moventur, sed pergunt in peccatis, adeoque consilium Dei spernunt adversus semetipsos, Luc. 7. v. 30.

2. *Simplices*, qui conciones quidem frequentant, sed nihil proficiunt, de quibus Paulus 2. Tim. 3. v. 7.

3. *Sapientes*, hi sunt docti stulti, qui singula fidei mysteria ad rationis suæ quinque protervè examinant, vel præconceptis opinionibus fascinati sunt, & illas

acriter defendunt. Nam sapientia mundi stultitia est coram Deo, 1. Cor. 1. vers. 20. 1. Cor. 3. 19.

Notent hoc

1. *Pastores*, ut ad exemplum Magistri sui stultos hosce & tardos corde citra ullum personarum respectum coram omnibus redarguant & non parcant, siquidem officium ministri Evangelici legitime administrare velint, 2. Tim. 4. v. 5.

2. *Audtores*, si quando ab animarum suarum vigiliis acriter ob stultitiam & tarditatem suam redarguantur, ne ipsis succenseant, vel correctiones istas susque deque habeant, sed ad exemplum Cleophas & Comitis ejus patienter suscipiant. Qui enim custodit increpationes, astutior deinde fit, & auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientum commorabitur, Prov. 15. vers. 31. C. 12. v. 1. C. 15. v. 5. C. 1. v. 5.

II. *Veritatis commonstratio*, quam desumit

1. *Ex decreti necessitate*, vers. 26. Nonne hæc oportuit Christum pati, inquit, & introire in gloriam suam? Hæc necessitas premit omnes & singulos Christianos, Act. 14. vers. 22. Ita decretum: Ita decreti stat sententia. Ergo tollamus crucem nostram & patienter sequamur. Nemo enim coronatur ante pugnam & victoriam, 2. Tim. 2. vers. 5. Satanæ invertit hunc ordinem. Clientibus suis promittit & largitur aliquid gloriolæ, quam postea sequitur æterna passio & ignominia; sed Christi ordo sic habet, ut prior sit passio, & sempiterna succedat gloria. Melius autem hic breviter pati, quam in æternam perniciem præcipitari. Non enim condignæ sunt passiones hujus seculi gloria nobis revelanda, Rom. 8. v. 18.

2. *Ex Scriptura veritate.* Nam incipiens à Mose & omnibus Prophetis, interpretabatur illis Scripturas, quæ de ipso loquebantur, vers. 27.

Optimus igitur confirmandi doctrinam modus est, Scripturæ allegatio, cujus unicus & principalis scopus est Christus, & quod Moses & Prophetæ de ipso nunciarent futurum, id Evangelistæ & Apostoli nunciarent completum. Est enim α & ω , Apoc. 1. v. 8. & quasi centrum Scripturæ, Pl. 40. v. 8. Joh. 5. v. 39. Act. 10. v. 43. Huc spectant vaticinia clarissima de passione & resurrectione, itemque typi varii, quos adduxit

1. *è libris Mosaicis*, confer Gen. 3. v. 15. & Rom. 5. vers. 18. 19. Col. 2. v. 14. 15. item Gen. 12. v. 3. 18. v. 18. 22. v. 18. & Gal. 3. v. 8. 16. Ebr. 11. v. 18. Typi in Mose plures reperiuntur, cujus tota politia nil nisi pædagogia fuit ad Christum, Gal. 3. v. 24. & umbram habuit futurorum bonorum, Ebr. 10. v. 1. confer Gen. 17. v. 10. & seqq. & Col. 2. v. 11. Rom. 4. v. 11. Item Exod. 12. v. 3. & 1. Cor. 5. v. 7. item Exod. 16. v. 14. & Joh. 6. v. 31. item Num. 20. v. 11. & 1. Cor. 10. v. 4. item Num. 21. v. 9. & Joh. 3. v. 14. adde Ebr. 7. v. 8. 9. 10. per totum.

2. *è libris Prophetis.* conf. Esa. 7. v. 14. & Matth. 1. v. 23. Jer. 33. v. 15. 17. & Luc. 1. v. 27. Mich. 5. v. 2. & Luc. 2. v. 5. Esa. 40. v. 3. itemque Mal. 3. v. 1. & Matth. 3. vers. 3. Joh. 1. v. 6. Pl. 118. v. 22. & Matth. 21. v. 42. Pl. 41. v. 10. 55. v. 13. 15. & Joh. 13. v. 18. Zach. 11. v. 12. 13. & Matth. 27. v. 5. 9. El. 50. v. 6. 53. vers. 2. 3. & seqq. Pl. 22. vers. 7. 8. 15. 16. & Matth. 26. v. 67. 27. v. 2. & seqq. Luc. 22. v. 66. Joh. 18. v. 28. 29. Pl. 16. v. 9. 10. El. 53. v. 9. & Matth. 27. v. 57. Luc. 23. v. 50. Joh. 19. v. 38. Of. 6. v. 2. 13. v. 14. Zach. 9. v. 11. & Matth. 28. v. 1. Marc. 16. v. 1. Luc. 24. v. 1.

Joh. 20. v. 1. 1. Cor. 15. v. 55. Mich. 2. v. 13. Psal. 68. v. 19. 110. v. 1. & Marc. 16. vers. 19. Luc. 24. v. 51. Act. 1. v. 9. Ebr. 1. v. 13. Eph. 4. vers. 8. & c.

Sic oportuit Christum pati, & intrare in gloriam suam. Sic prædixerunt Prophetæ per Spiritum Christi $\tau\alpha\ \epsilon\iota\varsigma\ \chi\rho\iota\sigma\tau\acute{o}\nu\ \pi\alpha\theta\acute{\upsilon}\mu\alpha\tau\alpha\ \kappa\alpha\iota\ \tau\alpha\varsigma\ \mu\epsilon\tau\grave{\alpha}\ \tau\alpha\upsilon\tau\alpha\ \delta\acute{\omicron}\xi\alpha\varsigma$, 1. Pet. 1. v. 11. Unde possumus colligere non solum quod Christus sit verus Messias, sed etiam quod per passionem & resurrectionem suam æternam nobis redemptionem acquisiverit. Sicut enim propter peccata nostra mortuus est, ita resurrexit propter justitiam nostram, Rom. 4. v. ult.

De Tertio.

Restat pars tertia *de resurrectionis manifestatione*, cujus hic describitur

I. *Modus.* Nam ubi ventum est ad castellum Emaus, fingebat Christus se longius iturum, sed manifestare decrevit resurrectionem suam.

Notanda igitur hinc sese offerunt

1. *Christi simulatio*, quam adhuc hodie in usu habet, præsertim sub cruce & persecutione, ubi quandoque simulat, se discessurum, vel abscondit se, ut jures ipsum quam longissimè abesse, & tui curam deposuisse, ut Zion lamentatur, Esa. 49. v. 14. & David, Psal. 31. v. 23. 44. v. 25. huc pertinet exemplum Gideonis, Jud. 6. v. 13. sed apage tales cogitationes. Dominus tecum est, & certamen tuum videre expectat, quod Antonio respondebat.

Et cum blanditur Pater est, cum punit is idem est.

Sic homo ne pereat, deficiatve facit.

2. *Discipulorum invitatio.* Nam cogebunt eum, inquit Evangelista, & dicebant: mane

mane nobiscum, quoniam advesperascit & inclinavit dies.

Utinam etiam inter nos essent, qui Christum eo modo cogere, quales ipse precatores requirit, Ezech. 22. vers. 30. *Hæc vis Deo grata est*, inquit Tertullianus. Et sicut Josua cursum solis precibus suis sistere poterat, Jos. 10. v. 12. Ita nos quoque ardentibus ejusmodi precibus Christum solem justitiæ detinere possumus, Psalm. 145. v. 18. 19. Exempla sunt in promptu. Jacobus Dominum cogebar precibus suis, cum longius iterum se simulabar, Gen. 32. v. 26. Moses, Exod. 32. vers. 11. seqq. Cananæa, Matth. 15. v. 23. seqq.

Sequamur dilecti, & cum sponsa dicamus Cant. 3. v. 2. seqq. quæram quem diligit anima mea, tenui eum & non dimittam, &c. Habemus sanè causas per graves.

Adest vespera spiritualis in statu Ecclesiastico. Vespera ingruit per hæreses & persecutiones. Sicut enim circa vesperam lux solis diminuitur: Ita sol justitiæ incipit radios contrahere, & lux Evangelii in multis regionibus incipit extinguere, ubi prius in candelabro posita luxit omnibus in domo, Matth. 5. v. 15.

In statu Politico vespera ingruit per bella & devastationes. Sicut enim circa vesperam solent oriri tempestates, tonitrua & fulmina: Ita quoque circa hanc mundi vesperam variæ calamitatum tempestates oboriuntur. Sicut enim sub primo Christi adventu conditio Judæorum erat miserabilis, ingemiscebant sub jugo alieni magistratus, & ibant, ut censerentur, Luc. 2. v. 3. Ita quoque in secundo Christi adventu Ecclesia laborabit sub gravissimo onere bellorum juxta Christi ipsius prædictionem, Matth. 24. v. 7.

In statu Oeconomico, vespera ingruit per securitatem & impœnitentiam. Sicut enim circa vesperam homo fit somnolentus, & non amplius tam alacris est ad labores & studia, sicut manè sub auroram: Ita circa hunc mundi vesperam non amplius viget alacre pietatis studium, sed homines sunt securi & remissi ad bona opera, multiplicatur iniquitas, & charitas frigescit, Matth. 24. v. 12. refer huc Jer. 9. v. 2. & seqq. Mich. 7. v. 2. seqq.

Adest etiam vespera naturalis

1. *Seculi.* Vivimus enim in ultimis temporibus, fines seculorum in nos deveniunt, 1. Cor. 10. vers. 11. novissima hora est, 1. Joh. 2. v. 18.

2. *Termini.* Nescimus enim, quando nobis erit moriendum, Genes. 27. vers. 2. singulis horis & momentis mors nobis imminet, semibus in januis, juvenibus in insidiis, ut Bernhardus ait, Eccles. 9. vers. 5. 12. Proinde orandum: Mane nobiscum Domini, ne fortè non cogitantibus nobis dies inclinet, & sub vitæ huius vesperam vitæ nobis lux insperato casu extinguatur, sed Christus nobiscum sit, & per umbratam mortis vallem nos deducat, Psalm. 23. v. 4. nam quocumque loco ceciderit arbor vel ad austrum vel ad aquilonem, ibi jacebit, Eccles. 11. v. 3.

3. *Christi gratificatio.* Nam quia precibus suis ita cogebar ipsum, intravit, ut maneret cum ipsis. Unde elucescit

1. *Precum efficacia*, quibus invincibilem ligare & omnipotentem vincere possumus, Jacob. 5. v. 16. promisit nobis, quod velit nobiscum manere usque ad consummationem seculi, Matth. 28. v. ult. Hanc promissionem si in precibus ipsi tanquam scutum obtendimus, non potest non respon-

spondere & dare quod petimus, Psal. 27. v. 8. Jerem. 31. v. 20.

2. *Permanentis gratia*, quam declarat

1. *Accumbendo*, vers. 30. Ita paratus & promptus est adhuc hodie, ut apud nos divertat in corde nostro, imò pulsat januam, & vult sibi aperiri, ut cœnam nobiscum capiat, Apoc. 3. vers. 20. si aperimus ipsi per pœnitentiam, hîc dulcedine verbi & Sacramentorum, illic autem ubertate domus cœlestis & torrente voluptatis cibabit & inebriabit nos, Psal. 35. v. 9.

2. *Gratias agendo*, vers. 30. & hoc ipso docet, quomodo nos etiam panem cum gratiis accipere, & piis precibus benedicere debemus, juxta præceptum divinum, Deut. 8. v. 10.

3. *Panem frangendo*, v. eod. Pontificii ex hoc loco communionem sub una specie probare contendunt. Sed frustra, Nam Christus hęcnam cœnam instituit sub utraque specie, quæ institutio norma & forma est, juxta quam in omnibus controversiis statuendum, credendum & judicandum est. Quia igitur hîc neque verba formalia, neque membra substantialia Christus adhibet, exinde satis apparet, nullum hîc Sacramentum vel institutum vel celebratum esse, aliàs sequeretur, ubicunque Christus panem accepit, benedixit, fregit & distribuit, ibi cœnam administratam fuisse, ut Matthæi 14. v. 19. dicitur.

Inhærete igitur Vos mei, primævæ institutioni. Hîc non agitur de cœna, sed de vulgari tantum convivio, & frangite panem vestrum pauperibus, Esa. 58. v. 7. ita frangetis cor Dei paternum, Psal. 41. v. 2. frangetis cœli fores, & Deus benedictionem suam largiter super vos effundet, Mal. 3. v. 10.

4. *Oculos aperiendo*. Videbant quidem antea Christum, & eloqui audiebant, sed non agnoscebant ipsum, quia oculi eorum tenebantur. Jam verò mediante fractione Christus velum illud aufert. Non enim dabit in æternum fluctuationem justo, Psal. 55. vers. 23. ira ejus durat momento, ad vesperam commorabitur fletus, & ad matutinum jubilatio, Pl. 30. vers. 6. 7. hinc ipse alloquitur nos Esa. 54. v. 7. ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te, in momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, sed in misericordia sempiterna miserus sum tui.

5. *Disparendo*. Nam postquam ipsum agnoverunt discipuli, ἀφανὶς ἐγένετο, invisibilis sive inconspicuus factus est, inquit Evangelista. Hoc argumentum est infallibile, quod corpore glorificato resurrexerit, cui etiam corpora nostra mortalia aliquando conformabit, Phil. 3. v. ult. Jam habemus corpus ψυχικόν, sed resurget πνευματικόν, 1. Cor. 15. v. 44. & ἰσαγγελον, Matth. 22. v. 30.

II. *Fructus*, nimirum resurrectionis certitudo, quam hauserunt

1. *Ex mutuo colloquio*, vers. 32. Sicut igitur discipuli hi in fide confirmantur per concionem Christi: Ita confirmat nos magno perere, quando audimus, quomodo Moses & omnes Prophetæ in V. T. de Christi resurrectione vaticinati sunt. In hoc volumine scriptum est de Christo, Psal. 40. v. 8.

2. *Ex numero reciproco*. Nam postquam Christum viderunt, statim revertuntur Hierosolymas ad reliquos pios discipulos, qui ipsis annunciant: Verè resurrexit Dominus, & Simoni apparuit. Illi

con-

confirmant ipsorum fidem, enarrantes omnia, quæ in via gesta erant. Imitemur & nos laudabile hoc piorum exemplum, nihil prius ducentes, quam ut gaudium nostrum in Domino fratribus nostris communicemus, mutuis nos inde consolationibus confirmemus, Dei gloriam amplificemus, & bonum commune, quantum possumus, propagemus. Hoc requirit Christiana charitas, quæ à fide nunquam solet abesse, Gal. 5. v. 6.

3. *Ex firmo testimonio*, fractione nimirum panis, quam peculiarem ipsi fuisse Lyra testatur, ac si scinderetur cum culltello. Ut ut sit, fractionem hanc suo modo adhuc apud nos administrat. Nam in duplici significatione verbum frangendi usurpatur. Primò idem est quod comminueri

& in partes dividere, quod Christus fecit, in convivio Emauntico. Deinde etiam pro distributione accipitur, Esa. 58. vers. 7. Hoc modo Christus adhuc hodie nobiscum accumbit, & panem frangit, Psal. 104. vers. 14. 15. Si verò panem non frangit & distribuit, in toto orbe panis deest, sicut tempore Josephi, Genes. 47. v. 13. ut omnes cum Abedmeleco lamentari cogantur: Non sunt panes ultra in civitate, Jerem. 38. v. 9.

Agnoscamus nos ex hac fractione, Christum esse verum alimentatorem, & si fames nos premat, imploremus ipsum, tunc franget nobis panem nostrum, ut famem sedare possimus, Es. 30. v. 20. Pl. 132. v. 15. & tandem in æternam patriam translocabit, ubi panem comedemus in regno cælorum, Luc. 24. v. 15.

Feria III. Paschatis.

Evangel. Luc. 24. vers. 36. 47.

CUM Holofernes Dux ille & Imperator Assyrius truncato capite expirasset, & omnis exercitus ejus partim cæsus, partim in fugam conjectus, & de terra Israelitarum expulsus esset, spoliabant Israelitæ castra eorum, & prædam adeò divitem reportarunt, ut non esset numerus in pecoribus, & jumentis & universis mobilibus, unde omnes à minimo ad maximum usque divites facti sunt, de prædationibus Assyriorum. Nam per dies triginta vix collecta sunt spolia à populo Israël, Judith. 15. v. 7. seqq.

Christus vos mei, Dux & Imperator noster cælestis Holofernem infernalem devicit, caput ejus contrivit, & totum simul exercitum ejus, peccatum, mortem & infer-

num expugnavit & in fugam conjecit. Hodie à pugna reducem se nobis sistit, & prædam distribuit. Adeste igitur, quotquot laboratis & onerati estis, Christus pacem annunciat, quæ superat omnem rationem, & conscientias tranquillat. Hæc præstat omnibus spoliis, quæ Israelitæ ex Castris Assyriorum abstulerunt, & in mediis belli tumultibus cor hominis Christiani in Deo exhilarat, Phil. 4. v. 7. sicut prælecta pericope abunde testatur. Videbimus

I. *Christi manifestationem.*

II. *Resurrectionis confirmationem.* J. J.

EXEGESIS.

ITerum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis, inquit Salvator Johan. 16. v. 22. Hæc pro-

Q

promissio impleta est in hodierno Evangelio, ubi discipulis suis in ocluso contubernio congregatis sese manifestat, & insperatum in cordibus ipsorum gaudium accendit. Notanda igitur circa manifestationem illam

1. *Temporis nota*, quando facta sit, nimirum ea ipsa vespera, quâ discipuli Emaunte reversi nunciabant ceteris omnia, quæ gesta erant in via & quomodo agnovissent eum in fractione panis. Hæc enim ipsis loquentibus stetit Jesus in medio eorum.

Sic Christus similiter sit scopus & materia sermonis nostri, tunc sese associabit nobis lubentissimè juxta promissionem Johan. 14. v. 18. Non loquamur semper terrena, multò minus obscæna, ut solent Epicuri de grege porci, qui feriis hæc paschalibus in popinis conveniunt, & non de filio Virginis, sed de filio Veneris, non de cælo & cælestibus sed de mundo & terrestribus, non de Psalmodiis Davidicis, sed de cantilenis Veneris, & ineptis sermones instituunt. Hi certè non Christum sed Diabolum in medio habent, qui scurrilibus istiusmodi colloquiis delectatur tanquam imundus spiritus, Luc. 11. v. 24. Cavete igitur vobis à sermonibus obscænis, & sibi esse & haberi velitis, ex bona thesauro vestro bona proferte, quod bonorum in quarto modo proprium est, Matth. 12. v. 35.

3. *Apparitionis forma*, quæ fuit

1. *Mirabilis*. Venit enim ex improvise, quasi ἀπὸ μυχῶν, cum foribus clausis nullus eorum adventum ejus somniasset, nedum sperasset, quod nostræ etiam consolationi inservit. Nam idem Christus θεὸς ἰσχυρὸς, qui ex improvise discipulis in summa trinitate constitutus adfuit, nobiscum etiam erit omnibus diebus, Matth. 28. v. 20. nihil ipsi

impossibile est, sed penes se omnium locorum claves in promptu habet, ingreditur & egreditur ubicunq; vult, & potest dilectos suos ex omnibus angustiis liberare, 2. Pet. 2. v. 9. Probat hoc exemplum Josephi, Sap. 10. v. 14. Jonæ, c. 2. v. 11. Danielis, c. 6. v. 16. trium virorum in fornace Babylonica, Daniel, 3. vers. 26. Ita ne dubita, cum transferis per aquam, tecum erit, & flumina non operient te, cum ambulaveris in igne, flamma non ardebit te, Es. 43. v. 2.

Cave autem, ne pecces in abscondito, & dicas cum impiis: non videbit Dominus, Pl. 94. v. 7. Latibula discipulorum penetrat, cur tua non penetraret? Oculi ejus sunt lucidiores sole, & omnia abscondita pervestigant, Siracid. 23. v. 28.

2. *Notabilis*. In medio enim consistit, ut ferè semper in more habuit. Est enim Sol justitiæ, Mat. 4. v. 2. qui in medio septem planetarum locum suum obtinet. Certè ubicunq; Christum querimus, semper in medio ipsum in gloriosa & superbenedicta Trinitate, est media h. e. secunda persona. Si consideramus ipsum in nativitate, nascitur media nocte, quò accommodant pii veteres dictum Sap. 18. vers. 14. 15. in pueritia, sedit in medio Doctorum Luc. 2. v. 46. in passione medius pependit inter duos latrones, Luc. 23. v. 33. Hæc ambulabat medius inter Emanuticos, hodie stat medius inter discipulos, juxta promissionem, Matth. 18. v. 20. hinc videt ipsum Johannes ambulat in medio candelabrorum aureorum, Apoc. 1. v. 13.

Hoc ipso nobis insinuare voluit

1. *Officii sui proprietatem*, quod sit mediator unicus inter DEUM & homines, 1. Tim. 2. v. 5. quia enim peccata nostra dividebant inter Deum & homines, Esa. 59. vers. 2. Christus in medio stetit, ut pro peccatis

& ex melle & medicina, fel merum & venenum efficere potest, ut infirmos fide in tristitiam & desperationem conjiciat. Delectatur enim perditione, Job. 41. v. 13. quandoque internis nox vexat tentationibus peccata exaggerando & gratiam Dei extenuando; quandoque etiam spectra addit, quibus exagitat timidas conscientias, sed muniamus nos panoplia spirituali à Paulo descripta, Eph. 6. v. 13. certo persuasi, quod citra Dei veniam ne pilum à capite conuovere possit, Matth. 10. v. 30. nam princeps mundi iudicatus est, Joh. 16. v. 11.

De Secundo.

Fuit manifestatio, sequitur confirmatio. ubi duo cum primis notanda veniunt:

I. Dubitationis sublatio, quæ fit

1. *Verbis*, v. 38. Nam quid turbati estis, inquit Salvator, & quare tales cogitationes ascendunt in cordibus vestris, q. d. Ego sum Magister vester antiquus, non veni, ut terrorem vobis in cutiam, quod spectra facere solent, sed ut consolatione efficacissima per asssecurationem resurrectionis meæ vos perfundam.

Suppullulat inde

1. *Consolatio*. Nam videtis hîc dilecti, quid à Christo vobis expectare liceat, nimium efficacissimam consolationem in omnibus adversitatibus, est enim Deus omnis consolationis, Rom. 15. vers. 5. & in hunc finem descendit in hanc lacrymarum vallem, ut mederetur contritis corde, & consolaretur omnes lugentes, Esa. 61. v. 2. Diabolus autem est spiritus ille ἀσπιχαιρέτων qui delectatur perditione, Job. 41. v. 13. & afflictis afflictionem addere studet, ut in desperationem ipsos conjiciat, & si vel maximè aliquando consolatoria verba emittit,

& dulce canit, facit ut fallat, instar aucupis, ut depingitur, Ps. 91. v. 3.

2. *Dehortatio*, quia enim cogitationes novit Salvator, provideamus Dominum in conspectu nostro semper, quoniam est nobis à dextris, Pl. 16. vers. 8. & renes probat, Jer. 17. v. 10. quicquid igitur pudet dicere, pudeat etiam cogitare, inquit Hieronymus. Deus enim corda inspicit & iudicat, 1. Sam. 16. v. 7. 1. Cor. 4. v. 5.

2. *Signis*. Nam manus & pedes ipsis ostendit, & videte, inquit, quia ego ipse sum. Contrectate me & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

Hoc ipso comprobatur

1. *Resurrectionis veritatem*. Idè enim cicatrices vulnerum suorum retinuit ἰκονομικῶς, ut sanaret vulnus incredulitatis in corde discipulorum ἀθάλασσα φανερώς, inquit Augustinus, qui non poterant sibi imaginari, quod à morte resurrexisset. Aliàs corporis glorificati qualitatis repugnant tales nævi, Eph. 5. v. 27. 1. Cor. 15. v. 41. videbunt quidem impii, quem pupugerunt, in extremo iudicio, Zach. 12. v. 10. Sed quod vulnera & cicatrices visuri sint nusquam dicitur. Cessavit enim talis œconomia, postquam Christus ad dextram Dei exaltatus est, quod evincitur inde, quia corpora nostra in resurrectione omni nævo atque defectu carebunt, utpote ἀίμορφα corpori Christi, Phil. 3. v. 21.

2. *Resurrectionis identitatem*. Nam vero & essentiali suo corpore resurrexit, quod in cruce pendit, mortuum & sepultum est, Joh. 2. v. 19. 21. Ita etiam nos iisdem numero corporibus resurgemus, quæ in hac vita habemus & circumferimus Job. 19. vers. 26. ipsa ossa arida in terra quiescentia, denuò vivifica-

vivificabuntur, Ezech. 37. v. 5. Deus enim omnia sanctorum ossa custodit, unum ex his non peribit, Psal. 34. v. 21. Adde quod congruum est justitiæ divinæ, ut quilibet in corpore suo reportet sive bonum sive malum, quod perpetravit dum in vivis erat. 2. Cor. 5. vers. 10.

3. *Falsis.* Nam adhuc non credentibus illis præ gaudio, & mirantibus, ut inquit Evangelista, esculentum aliquid postulat, & cum offerrent ipsi partem piscis assi, & favum mellis in conspectu eorum comedit, quod iterum secundum dispensationem intelligendum est. Edere enim & bibere, sunt propria corporis naturalis, quibus usus est Christus post resurrectionem, non ex indigentia, sed ut eo modo veritatem corporis resurgentis astrueret, ut Beda loquitur. Quod enim debiliores sunt discipuli in fide, eò magis Christus infirmitatem ipsorum sublevar non solum verbo, quod audiunt, sed etiam signo externo, quod oculos incurrit. Pariter adhuc hodie affectus est erga omnes, qui fidem habent languentem & deficientem. Huc pertinent promissiones gratiæ, Eccl. 42. v. 3. 54. v. 8. Jer. 32. v. 42. Ol. 11. v. 9. &c. quibus innitere firmiter, & si adhuc dubitas præ gaudio, quod ex promissionibus illis oritur, adde signa gratiæ, quibus promissiones ejusmodi confirmantur, ut nulla dubitationis causa fidelibus superesse possit. Rom. 4. v. 11.

II. *Plenior informatio,* quæ revocat ipsi in memoriam.

1. *Sermonis pristini tenorem,* v. 44. ut videant completum, quod antea sapius de passione, morte & resurrectione sua prædixerat. Est enim verax, & quod promittit, infallibiliter præstat, Ps. 33. v. 4.

Revocate vobis etiam in memoriam, di-

lecti, verba quæ locutus est in diebus carnis suæ Matth. 7. v. 7. 11. v. 28. Joh. 6. v. 37. 10. v. 28. faciat quod bonum est in oculis ejus, & ex omnibus verbis bonis, quæ se Dominus præstiturum nobis promisit, unum non præteribit in cassum, Jes. 23. v. 14.

2. *Vaticiniorum prophetarum valorem,* & mentem illorum aperit, ut Scripturas intelligant. Nam animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei, 1. Cor. 2. vers. 14. Christus autem est leo ille de tribu Juda, qui librum aperire, & septem ejus sigilla solvere potest, Apoc. 5. v. 5. ab eo igitur postulanda est sapientiæ piis & assiduis precibus, si verum Scripturæ sensum assequi velimus, Jac. 1. v. 5. Ps. 119. v. 18. Sir. 39. v. 1. & seqq.

Elicit autem ex vaticiniis hæc prophetis

1. *Necessitatem passionis,* vers. 46. Licet enim alius modus redimendi genus humanum Deo non defuit, cujus potestati omnia subjacent æqualiter, convenientior tamen sanandæ miseræ nostræ non fuit ullus, nec esse potuit, quam mors Christi, inquit Augustinus. Agnosce hinc charitatem Patris, qui filio non pepercit, ut servum redimeret, Rom. 8. v. 32. Agnosce charitatem filii, qui se ipsum dedit pro nobis, Tit. 2. v. 14. Agnosce charitatem Sp. S. qui hæc omnia per Prophetas prædixit, & adhuc ob signat in cordibus fidelium, tanquam ἀπαθῶν τῆς κληρονομίας ἡμῶν Eph. 1. v. 14. Si igitur Deus pro nobis quis contra nos? Rom. 8. v. 31.

2. *Necessitatem resurrectionis.* Caro enim Christi erat caro vivifica, Joh. 6. vers. 53. Proinde impossibile fuit, teneri eum à morte, Actor. 2. v. 24. quin etiam nihil profuisset nobis ipse mors, si non resurrexisset, resurrexit enim propter justitiam nostram, Rom. 4. v. 25. & si vel unicum aliquod pec-

catum

Q

carum in expiatio superfuisset, à mortuis resurgere non potuisset, à mortuis resurgere non potuisset, quia stipendium peccati est mors Roman. 6. vers. 23. vide etiam 1. Cor. 15. vers. 17.

3. *Necessitatem prædicationis*, cujus describitur. v. 47.

1. *Modalitas*, quomodo prædicationis illa institui debeat, nimirum in nomine Christi, id est, ad ipsius mandatum. Sunt enim pii pastores legati Christi, per quos exhortatur nos Deus, ut reconciliemur ipsi, juxta Paulum, 2. Cor. 5. v. 20. Cave igitur ne Deum per legatos suos te exhortantem fallas, & operam ludere facias sed libenter obtempera, & verbum eorum cum lenitate suscipe, ut salvet animam tuam, Jac. 1. v. 21.

2. *Materialitas*. Duo enim prædicare debent

1. *Pœnitentiam*, quæ ex lege oritur, Rom. 7. v. 7. & tristitiam secundum Deum operatur, quæ neminem pœnitet, 2. Cor. 7. vers. 10.

2. *Indulgentiam*, ne peccatores desperent in peccatis suis, ut Cain, Judas & alii, sed ad Christum confugiant, de quo omnes Prophetæ testantur, quod in nomine ejus

remissionem consecuturi sint omnes credentes, Act. 10. v. 43.

Hi sunt duo baculi, *Sanfte und Wehe!* Zach. 11. v. 7. quibus omnes fideles animarum pastores uti debent. Si igitur pœnitentiam prædicant, & baculo væ peccata tua suscitant, ne agrè feras, sed cum gratia agnosce. Hoc est ipsorum officium, à quo vel latum unguem recedere ipsis religio est, Ezech. 3. v. 17. seqq.

3. *Universalitas*. Nam Hierosolymis quidem Apostoli incipere debent, & Judæis primùm annunciare Evangelium, Act. 13. v. 46. ita enim prædixerat David Ps. 110. v. 2. Esaias, c. 2. vers. 3. Sed ibi non subsistendum erat. Nam Judæi & Gentes ad regnum Christi pertinebant, & proinde per concionem Apostolorum ad pœnitentiam invitandi erant, qui in universum terrarum orbem emissi, Matth. 28. v. 19. omnibus ubique hominibus, ut pœnitentiam agerent, annunciant, Act. 17. v. 30.

Unde apparet, quàm sitiat Deus nostram salutem, & non velit ullum petire, sed omnes ad pœnitentiam reverti, 2. Pet. 3. v. 9. nam misericordia ejus super omnem carnem, Sir. 18. vers. 12.

Dominica Quasimodogeniti.

Evangelium Joh. 20. v. 19. 29.

DE Noah legimus Gen. 9. v. 20. quod finito diluvio egressus arcæ plantaverit vineam. Idem de Christo audimus in hodierno Evangelio. Postquam enim sævis illis aquis & tumentibus passionis fluctibus superatis ex arca sepulchri vivus resurrexit, ministerium instituit, & discipulos

suos ablegavit in universum mundum, ut vineam, id est, Ecclesiam sibi plantarent per concionem Evangelii, & administrationem Sacramentorum tanquam semen immortalis, 1. Petr. 1. v. 23.

Nos historiam Thomæ, quæ die ipsi facti explicari solet, omittentes, priorem salutem